

wees geen bekrompen ouwe zak

preek over Lucas 5,36-39

bijbellezing Lucas 5,17-39

Bedum, 9 februari 2020

Ds. Marten de Vries

Gemeente van Jezus Christus; mijn zussen, mijn broers,

vorm en inhoud

Er bestaat een Hollandse uitdrukking die lijkt afgeleid uit Lucas 5: 'oude wijn in nieuwe zakken'. Het betekent zoveel als: iets ouds wordt op een nieuwe manier gepresenteerd. Ander jasje. Maar bij nader inzien ouwe koek. Het is intussen wel precies omgekeerd: in de tekst gaat het over 'jónge wijn in oúde zákken'. Oúde vórmen met nieúwe ínhoud dus. (Net zo'n soort vergissing als met de 'gulden regel' uit Matteüs 7,12, waar staat: "Behandel anderen zoals je zou willen dat ze jullie behandelen." Dat is – negatief – geworden: 'Wat gij níet wilt dat u geschiedt, doet dat ook de ander níet.')

New Wine of anti-hype

Jonge wijn in oude wijnzakken – dat moet dus niet. Je verstelt ook geen oude mantel met een nieuwe lap. Zak en jas scheuren. Wat wil Jezus zeggen? Wat is de boodschap voor vandaag? Een voordehandliggende toepassing is: geestelijke vernieuwing, 'New Wine', krijg je in de kerk alleen als je ouderwetse vormen afschaft. We zijn hoognodig toe aan een ander liedrepertoire. Klassieke kerkdiensten, tweemaal per zondag, zijn uit de tijd. Evenals de gedateerde ambtsstructuur van dominee – ouderling – diaken; en kerels *only*. Oude zakken. Maar... wat betekent vers 39 dan: "De oude wijn is goed"? Houden wat je hebt? Een anti-*hype* uitspraak?

---

flexible flessen

Het woord 'kerk' is afgeleid van het Griekse 'kuriakè'; letterlijk: 'van de Kurios', 'van de Heer'. Christus is 'het hoofd van de kerk',¹ stralend middelpunt van zijn gemeente. In Lucas 5 zet Jezus zichzelf vrijmoedig centraal. Hij geeft z'n visitekaartje af: zondenvergever, dokter, bruidegom. En bepaalt de agenda. De uitleg van de korte gelijkenissen van de ouwe jas en de bekrompen zak gaat mis wanneer je niet stárt met de nieuwe stof en de jonge wijn. Maar je begint niks met materiaal waar de rek uit is. Gezocht: niet verwassen kleren. Flexibele flessen. Een kerk waar Jezus zichzelf kwijt kan.

Thema:

wees geen bekrompen ouwe zak

Drie gedeeltes:

- 1 jonge wijn heeft een krans
- 2 oplappen werkt niet
- 3 een kerk die bij Hem past.

jonge wijn heeft een krans

door vrome kerklui gemeden

Wat gebeurt er allemaal in Lucas 5? Eerst een man die niet lopen kan en via een Oosters systeemplafond voor Jezus' voeten wordt gelegd. Jezus laat hem op beide benen staan; en bewijst zodoende zijn goddelijke bevoegdheid om iemands zonden te vergeven. Vervolgens de roeping van Levi oftewel Matteüs.² Tolontvanger van beroep. Denk aan tolwegen op vakantie. Werkzaam in dienst van de bezettende macht. Waarschijnlijk afperser.³ En derhalve door vrome kerklui gemeden als corona. 'Kun je Mij volgen?', vraagt Jezus. En zoals Petrus en zijn broer hun netten lieten liggen⁴ trekt hij de deur van het tolhuis achter zich dicht.

waar je mee omgaat...

Daar moet op gedronken worden! Levi – hij heeft vast goed geboerd – organiseert thuis ter ere van Jezus een uitgebreid bekeringsbanket. Jezus en zijn al geworven volgelingen, maar ook Levi's hele vriendenclub – 'tollenaars' en andere 'zondaars' – worden uitgenodigd om de carrièreswitch groots te vieren. Nota bene óp een vastendag. Leuke bekeerling, die Levi. Als er nou één moment is om door vasten 'boete en berouw'⁵ te tonen, dan nú. Maar hij gaat zitten dikdakken. En Jezus doet mee. "Kijk toch eens, wat een veelvraat, wat een dronkaard, die vriend van tollenaars en zondaars" – uit Matteüs 11.⁶ Tja, waar je mee omgaat...

besmet? genezend!

Het valt niet goed bij Farizeeën en schriftgeleerden. Evenmin als bij de verlamde⁷ richten ze zich direct tot Jezus, maar ze stoken onder z'n leerlingen. Jezus heeft hen door. Ook de

¹ Efeziërs 5,23.

² Vergelijk Matteüs 9,9.

³ Lucas 19,8.

⁴ Matteüs 4,20; Marcus 1,18; Lucas 5,11

⁵ Naar Matthäus Passion, 10: 'Buß und Reu'.

⁶ Matteüs 11,19; volgens Jakob van Bruggen chronologisch vóór Matteüs 9 / Lucas 5, zie: Christus op Aarde 125.287.

⁷ Lucas 5,21.

leerlingen van Johannes de Doper hebben hun vragen.⁸ Jezus dient hen van repliek. Het is geen tijd om te vásten maar om te féésten. Zijn vergeving is het ántwoord op gepaste schuldbelijdenis. Hij wordt niet besméet maar is genéés-Heer. Als ‘vriend van de bruidegom’ heeft Johannes Hem aangekondigd.⁹ De wetsleraren krijgen een koekje van eigen deeg. Heeft een bruidegom met z’n bruidsjonkers¹⁰ volgens hun sjaria geen zeven dagen vrijstelling?

‘feest van genade’

Niks tegen vasten. Jezus deed het onlángs nog: veertig dagen hongerstaking in de woestijn.¹¹ Maar nu even niet dus. Het is nu tijd om wijn te drinken. Voor ‘feest van genade’.¹² voorsmaak van het feestmaal van Jesaja 25.¹³ Tijd voor jonge wijn. Bekroond met een goddelijk zegel.¹⁴ Vandaag een krans voor Hemzélf dus. Tijdelijk. Zometeen wordt Hij ‘weggehaald’. Moet Hij het met ‘een kroon van doorntakken’¹⁵ doen. Dan gaat de bruidegom het bruidsvertrek binnen¹⁶ en blijven de daggasten achter. Wéér is er reden om biddend uit te kijken. Verlangend naar Gods nieuwe wereld waarin Jezus opnieuw het glas zal heffen.¹⁷

oplappen werkt niet

onontvankelijk voor iets nieuws

Niks mis met oude wijn. Is lekkerder, duurder. Wisten die theologische fijnproevers ook. Zou ook heel raar zijn: Mozes en de profeten waren vol van Jezus.¹⁸ Die kwam immers ook niet ‘de Wet of de Profeten áfschaffen’ maar om ze ‘tot vervúlling te brengen’.¹⁹ Alleen, ze hadden alles in een systéem gegoten. Vasten was prima, ook buiten ‘Grote Verzoendag’.²⁰ Maar onderhouding werd criterium voor ‘rechtvaardigheid’. Een manier om te scoren, reden om op te scheppen: “Ik vast tweemaal per week en draag een tiende van al mijn inkomsten af.”²¹ En bijgevolg bleef er geen ontvankelijkheid om iets nieuws te proeven.

de rek is eruit

Jezus werkt als een nieuwe lap op een oude jas. Een absurd beeld – zoals vaker in Jezus’ beeldverhalen. Je bent niet wijs als je een stuk stof knipt uit een jas, net nieuw van H&M, om er een oude mantel mee op te lappen. Het pasgekochte kledingstuk ben je kwijt, het lijkt niet door kleurverschil; en in de was krimpt het opzetstuk zo dat het gat nog groter wordt dan het al was. ’t Is net als met een oude geitenleren wijnzak: daar is de rek uit,²² hij scheurt van gistende jonge wijn.²³ En wijn plus zak ben je kwijt.

⁸ In Matteüs 9,14 zijn zij het die de vraag stellen.

⁹ Johannes 3,25

¹⁰ ‘υιοι του νυμφωνος’ – ‘zonen van het bruidsvertrek’.

¹¹ Lucas 4,1.2.

¹² Naar Opwekking 820.

¹³ Jesaja 25,6.

¹⁴ Lucas 3,21.22.

¹⁵ Matteüs 27,29.

¹⁶ Tobit 6,14.15.

¹⁷ Matteüs 26,29.

¹⁸ Johannes 5,39.

¹⁹ Matteüs 5,17.

²⁰ Leviticus 16,29-31.

²¹ Lucas 18,7.

²² Jozua 9,4.13.

²³ Job 32,19.

hij loopt leeg

Zo is het ook met het bruisende evangelie van Christus. Johannes de Doper was de grootste profeet *ever*; zei Jezus zelf:²⁴ Hij had hem niet willen missen. Maar Johannes' leerlingen moeten begrijpen dat Johannes en Jezus complementair zijn. Hun leermeester heeft z'n tijd gehad. Johannes zei van tevoren: "Hij moet gróter worden en ík kleíner."²⁵ Jezus is 'méér dan Salomo'.²⁶ Als Gods Zoon overstíjgt Hij Mozes.²⁷ "Niemand die oude wijn gedronken heeft, wil jonge." Eigenlijk moest hier het woordje 'meteen' tussen.²⁸ "De oude wijn is goed," zegt men.²⁹ Begrijpelijk. Maar wie daarbij blijft, loopt leeg. Hij míst het vólle evangelie.

Hij gunt je wat beters

Jezus' gelijkenisjes zijn er niet om alles wat traditioneel is bij grofvuil te zetten. Maar als oude vórmén nórmén, als een nieuw fórmát nórmatief wordt, wordt de verpakking zo poreus dat de 's zondags ingegoten wijn zomaar weglóopt. Hoe mínder je geloof om Jézus – de Gekruisigde –³⁰ draait, des te méér moet je het hebben van úterlijkheden. Je klampt je vast aan die goeie ouwe liturgie van Middelburg. Of blijft een mopperkont zolang ze jou niet entertainen volgens jóúw hedendaagse emotionele behoeften. Daarmee word je niet allee een chagrijnige, bekrompen ouwe zak. Je bekrimpt op lévensmiddelen. Jezus gunt je wat beters!

een kerk die bij Hém past

verschil mag er zijn

Er is van alles in beweging. Van welke generatie jij ook bent, de cultuur van je jeugd is anders dan die van je ouders. Mee daardoor staan ook de ontwikkelingen in de kerk niet stil. We hebben er afgelopen donderdagavond een leerzame gemeenteavond over gehad. Het is goed dat er souplesse is. Tweeduizend jaar geleden was er spanning in de kerk van Rome. Of christenen vegetariërs moesten zijn of geheelonthouders; over sabbatsheiliging en vasten. Verschil mag er zijn. Het belangrijkste is dat je de eer van God op het oog hebt en het welzijn van je naaste, geeft Paulus mee.³¹

Onversneden evangelie

In de tijd van Petrus en Paulus waren er botsingen tussen christenen uit de jóden en christenen met een heídense achtergrond. De Generale Synode van Antiochië deed een paar krachtige uitspraken: nieuwe gelovigen moest je niet binden aan ouderwetse Joodse gewoonten.³² Krampachtigheid is uit den boze. De kerk van onze kinderen hoeft niet als twee druppels water te lijken op die van onze ouders. Net zo min als dat bekeerde Papoea's bij een harmonium moeten zingen; of Albanezen onze kerkorde moeten gebruiken. Er is maar één vraag van belang: is er ruimte voor 'New Wine': het onversneden evangelie van Christus?

²⁴ Matteüs 11,11.

²⁵ Johannes 3,30.

²⁶ Lucas 11,31.

²⁷ Hebréeën 3,1-5.

²⁸ 'ευθεως', Statenvertaling: 'terstond'.

²⁹ 'Beter' staat er eigenlijk: 'χρηστοτερος' in plaats van 'χρηστος'.

³⁰ I Korintiërs 2,2.

³¹ Romeinen 14.

³² Handelingen 15,1-35.

in zijn gelijk bevestigd

Er is een zinnetje dat ik vroeger nooit hoorde maar dat het tegenwoordig goed doet en zelfs vroom klinkt: 'Ik zoek een kerk die bij mij past.' Hoor je?: 'die bij mij past'. Iedereen bedoelt niet hetzelfde als tie hetzelfde zegt, maar het klinkt als: 'ik zoek een wijn die past in mijn zak. In plaats van te bidden: "Laat U mijn hart een tempel zijn."³³ 'Maak mij een zak, ontvankelijk voor úw wijn'. Als je al moet kiezen, vraag dan welke gemeenschap bij Jezus Christus past. Een zak waar je niet in jouw maar in zijn gelijk bevestigd wordt.

oud evangelie, goed nieuws

Versleten kerken scheuren vanzelf: het zijn containers die 'nieuwe wijn' niet verdragen. Mensen bekritisieren elkaar. Kikkers springen links en rechts de kruiwagen uit. Toch willen we conservatief zijn: conserveren, bewaren: "Houd vast aan wat u hebt."³⁴ Eigenlijk is het niet zo'n gekke verdraaiing: 'oude wijn in nieuwe zakken'. Het oude evangelie moet als goed nieuws blijven klinken. Eigentijds. Verrassend. Waar nodig tegendraads. Gistend. In samenleving en kerk; vooral in eigen leven. Wat is het waardoor ik mij leiden laat? Heb ik er alles voor over om niet van Jezus gescheiden te worden? Bid ik ernaartoe om met Hem te zijn?

Amen

---

³³ Gereformeerd Kerkboek ('06) gezang 103:5.

³⁴ Openbaring 2,25; 3,11.